

7. Zvetkova, L. U. (2005). *Metodika викладання класичного танцю: підручник*. [The technique of classical dance dances]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЧЕРКАСОВ Володимир Федорович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: становлення і розвиток мистецької освіти в Україні, теорія і методика викладання мистецьких дисциплін.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Cherkasov Volodimer Fedorovich – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor department of musical art and choreography of Centralukrainian Volodymyr Vinnichenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: the formation and development of the formation and development of artistic education in Ukraine, the theory and methodology of teaching artistic disciplines.

Дата надходження рукопису 12. 05. 2018 р.

Рецензент – д.п.н. професор Т. Б. Стратан-Артішкова.

УДК 37.036

БЕЛІКОВА Валентина Венедиктівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету
e-mail: belikova@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Застосування технічних засобів у навчальному процесі є важливою проблемою, яка розглядається як необхідний ресурс цілісного навчально-виховного процесу. Вкладаючи ресурси у навчання молодшої людини, держава зміцнює її продуктивні сили, забезпечує її стабільність та добробут, а таким чином готує активних та освічених громадян суспільства.

Вимоги часу стають орієнтиром для кожної людини, якою б діяльністю вона не займалася. Якісними змінами наповнилась і наукова думка 90-х років минулого століття в Україні та різних країнах світу. Останнє виявилось у проведенні ряду науково-практичних конференцій, на яких розглядалися питання соціально-культурних процесів у суспільстві, гуманізації вищої освіти, методології змісту та стану гуманітарної освіти.

Зрушення у науковій та соціально-культурній сферах сприяли появі нових підходів до осмислення ролі та значущості особистості як важливої субстанції суспільства [1].

Нові підходи були обговорені та висвітлені в роботі науково-практичних конференцій «Духовність українства ХХІ століття», що проводились у Кіровограді (нині Кропивницькому) у період з 2000 по 2008 роки [1].

З великою активністю обговорювались проблеми розвитку сучасного суспільства та становлення особистості на Міжнародних

конференціях «Громадянське суспільство та проблеми становлення особистості», що були проведені у Кривому Розі у період з 2006 по 2008 роки.

У контексті обговорених питань на наукових конференціях значної актуальності набуває проблема використання технічних засобів у навчальному процесі вищої школи. Певні кроки в цьому напрямку були здійснені автором запропонованої читачу роботи ще у 2002 році у статті «Музично-творчий процес і система технічних засобів комунікації», де музично-творчий процес розглядався в контексті розвитку загальної культури як такої [2].

У зв'язку з модернізаційними процесами цілісної освітньої системи в Україні, що пов'язані з її входженням у міжнародний освітньо-культурний простір, проблема осмислення й використання технічних засобів у навчальному процесі вищої школи набуває величезної значущості. Підкреслимо, що її значущість набуває великої вирішальності тому, що саме період навчання у вищій школі є періодом формування тих професійних уподобань, завдяки яким буде розгортатися уся подальша професійно-виробнича діяльність особистості.

Метою статті є висвітлення використання технічних засобів на лекційних заняттях з історії української музики з метою розвитку творчого потенціалу особистості студента.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зазначимо, що діалектика

перетворення педагогічної науки у руслі сьогоденних вимог до сучасної особистості вимагає від викладача вищої школи перегляду як викладання змісту окремих тем, так і перегляду методологічних принципів викладання конкретної дисципліни.

У формуванні мети представленого дослідження підкреслювалося, що головним наміром роботи є висвітлення застосування технічних засобів під час викладання лекційного курсу «Історія української музики», що є одним з головних профелюючих дисциплін у підготовці студентів мистецьких факультетів вищих навчальних педагогічних закладів України.

Осмилюючи використання технічних засобів у навчальному процесі вищої школи необхідно сказати наступне. Підвищений інтерес до проблем розвитку особистості психологічної науки (як зазначає І. Зязюн) показує, що свідомість людини має такі складові, як: потяг, обмеження та засоби їх регулювання [3, с. 7]. Спираючись на думку І. Зязюна про інноваційні технології педагогічної дії, зазначимо, що цілісність та дискретність педагогічного процесу залежить від єдності таких складових етапів роботи, як: «учінні, вихованні, розвитку» [4, с. 8], які складають змістовну сутність освіти. Такі складові для навчального процесу вищої школи є необхідними й етапними, коли теми навчальної дисципліни «Історія української музики» пов'язані із висвітленням музичної творчості митця світового рівня.

Мова йде про музичну творчість Миколи Дмитровича Леонтовича. Усвідомлення застосування певних новітніх підходів у викладанні конкретної теми з дисципліни «Історія української музики» вимагає підкреслити наступне. Сама назва навчальної дисципліни інтегрує у собі три важливих за змістом слова:

– «історія» – «закономірний, послідовний розвиток дійсності; зміни в дійсності у процесі життя» [5, с. 404] і може сприйматися як факт розвитку минулого;

– «української» – прикметник, що чітко окреслює національне означення предмета;

– «музики[а]» – «мистецтво, що відображає дійсність у художньо-звукових образах».

Значення вказаних трьох слів становить своєрідну триєдність, яку викладачу необхідно розкрити словесною мовою як єдність часу (минулого і сьогодення), як єдність місця і дії, без чого неможливо висвітити художню правдивість подій, що відтворені автором-композитором у музичному тексті. Останнє унеможливує розкрити і образ самої талановитої людини, яка утворила музичний твір. У даному випадку мова йде про музичний

шедевр М. Леонтовича «Щедрик», який уже більше 100 років звучить у різних куточках світу.

Аналізуючи певні етапи викладання теми «Життєвий та творчий шлях М. Д. Леонтовича (1877-1921)» – лекції з навчальної дисципліни можна сказати, що викладач поєднує у своїй лекції події давно минулих років з подіями сьогодення, знаходячи такі слова-співставлення, що здатні донести до слухача у яскравій та доступній формі відчуття впевненості й довіри, душевної широсердності й відвертості. Можна припустити, що в таких випадках здійснюється етап учіння.

А у свідомості слухача виникає той загальний музичний образ твору, що народжується головним субмотивом мелодичної лінії твору. Субмотив утворений з трьох музичних звуків (але яких!) і двох інтервалів: малої секунди (m2) та малої терції (m3), які поєднані з вдало віднайденою ритмічною фігурацією, наповненою величезною життєвою енергетикою.

Отримана інформація осмилюється як загальне розширення знань і не може мати систематизованого характеру. Але застосування такої інформації цілеспрямовано у навчальному процесі дає можливість обговорити її й поза навчального процесу з друзями або осмислити її на самоті. У таких випадках можна говорити про поповнення особистістю певних знань в галузі розвитку української культури як такої і музичної освіченості конкретно.

Цікаво зазначити, що обговорення отриманих таким чином знань у навчальному процесі сприяють появі у людини таких відчуттів, які впливають на розвиток її прихованих потенційних сил. Можна сказати, що здійснюється давноочікувана ситуація, яка просто вкрай потрібна була людині для повного та різноманітного її розвитку і прояву її нових творчих сил.

Враховуючи поєднання учіння й виховання як двох складових навчального процесу, можна говорити про появу у слухача мотиваційного моменту, який сприяє появі бажання послухати музичний твір («Щедрик» М. Леонтовича) у виконанні відомих хорових колективів України, вивчити і продиригувати твір самостійно тощо.

Зміст учіння та напрямок виховної роботи зумовлюється плануванням проведення лекції самим викладачем, структурою конкретної лекції. Використання технічних засобів у структурі лекції залежить від педагогічної кваліфікації викладача. На наш погляд, тема «Життєвий та творчий шлях М. Д. Леонтовича (1877-1921)» у контексті усієї навчальної дисципліни «Історія української музики» є дуже корисною і цікавою. Адже Леонтович був

представником тієї української інтелігенції, яка не уявляла себе без активної діяльності на користь рідної України.

Працюючи викладачем музично-драматичного інституту ім. М. В. Лисенка, вчителем співів у Тульчині, диригентом та збирачем музичного фольклору, Леонтович завжди брав активну участь у формуванні та розвитку української національної музичної культури.

На лекції був представлений фільм (DVD) про життєвий та творчий шлях М. Леонтовича (2011). Над фільмом працювали київські музикознавці під керівництвом відомого в Україні Лауреата Премії ім. М. В. Лисенка, кандидата мистецтвознавства, доктора філософії (з мистецтва) нагородженої Орденом св. Великомучениці Варвари (2007 р.) Валентини Володимирівни Кузик, яка є автором численних (понад 700) статей у музичних журналах та газетах України й зарубіжжя, енциклопедичних виданнях (Українська музична енциклопедія) (2006, 2008, 2010 pp.). В. Кузик є ініціатором всеукраїнської програми «Музичний меморіал», автором сценарію і ведучою освітньо-документальних фільмів про творчість братів Ревуцьких (у двох частинах), життєвий та творчий шлях М. Леонтовича. Молодь з великою зацікавленістю сприйняла фільм про композитора. Їхні серця були пройняті гордістю за українського митця, музика якого звучить кожного року на зимових новорічних святах в усіх країнах світу. А радісний настрій співу щедрувальників надовго залишив після себе тепло й щедрість людських душ.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. заявленої теми дають можливість підкреслити те, що вдало підібрані й використані технічні засоби в навчальному процесі й майстерно доповнені мовою викладача стимулюють культурний розвиток студента, кожний раз відкриваючи нові й нові грані його творчого потенціалу.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Белікова В. В. Вплив мас-медіа на розвиток музично-творчого процесу сучасної культури / Валентина Венедиктівна Белікова // Молодь і ринок. – №5(52) травень. – 2009. – 151 с.

2. Зязюн І. Філософія педагогічної діяльності у професійній освіті / Іван Андрійович Зязюн. – Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти. Зб. наук. праць. – Львів: Видавництво «Сполом», 2002. – Вип. 8. – 384 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол.ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

4. Масс-медиа и гражданское общество: Монография / Под ред. А. М. Холода, А. Барташек, А. Лобановой, С. Михальчук и др. – Кривой Рог: Международный исследовательский центр «Человек»: язык, культура, познание, 2008. – 227 с.

REFERENCES

1. Bielikova, V. V. (2009). *Vplyv mas-media na rozvytok muzychno-tvorchoho protsesu suchasnoi kultury*. [Influence of the mass media on the development of the musical and creative process of modern culture]. Kyiv.

2. Ziaziun, I. (2002). *Filosofia pedahohichnoi diialnosti u profesiinii osviti*. [Philosophy of pedagogical activity in vocational education]. Lviv.

3. *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*. (2004). [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. Kyiv.

4. *Mass-medya u hrazhdanskoe obshchestvo: Monohrafiya*. (2008). [Mass Media and Civil Society]. Kryvyi Rig.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕЛІКОВА Валентина Венедиктівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: розвиток сучасної української музичної культури; формування та розвиток творчого потенціалу особистості.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BELIKOVA Valentyna Venediktivna – Candidate Study of Art, Associate Professor of Department of Musicology, Instrumental and Choreographic Preparation of the Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: development of the modern Ukrainian musical culture; forming and development of creative potential of personality.

Дата надходження рукопису 15. 03. 2018.
Рецензент – д.п.н., професор Растригіна А. М.